

Operaházunk vezetőségének mindenestre dicséretére válik, hogy ezeket a legújabb törekvéseket is megismerteti közönségével. Elismerjük, hogy a modern zenében teljesen iskolázatlan operaegyüttes számára nehéz feladat volt a mű betanulása, de egy kis több buzgalommal, a szokatlan és új iránt való kevesebb idegenkedéssel mindenestre jobb produkciót nyújthattak volna. Itt, ahol helyén lettek volna az éles, nyers paródia, a leg-groteszkebb eszközök, a női szereplők részéről különösen sok stílustalan szentimentalizmust és fantáziatlanságot tapasztaltunk. A zenekar és énekkar Fleischer karnagy vezényletével igen közepes teljesítményt nyújtott.

*

Az idei hangversenyévad egyik legforróbb sikerű estje volt a *«Psalmus Hungaricus»*-nak a Budapesti Hang-

versenyzenekarral és az Egyetemi énekkarokkal való előadása. *Failoni Sergis* itt bizonyította be legjobban, hogy igazi vérbeli muzikus, aki ha ilyen csodálatos mű interpretálásáról van szó, olasz temperamentumának minden tüzevel és lelkességével áll az ügy szolgálatába. Mondhatjuk, hogy ilyen költői előadásban még nem hallottuk *Kodály Zoltán* remekművét. Hatása — mint minden igazi nagy alkotásnak — elementáris volt. Lassan, de biztosan elérkezik az az idő, mikor kivétel nélkül elismerik e művet, mint a magyar Géniusz egyik legnagyobb művészi alkotását. Külön dicséret illeti az egyetemi énekkarok kitünő teljesítményét. Fiatal karnagyuk, *Vaszy Viktor* lelkes munkája meglátszik meglepő fejlődésükön. Igen, a fiatalok kivétel nélkül, szívvel-lélekkel magukénak vallják már a Magyar Zsoltárt. Övék a jövő!

Prahács Margit.

Külföldi Szemle.

Korunk válsága.

A nálunk is járt híres német jezsuita, *Friedrich Muckermann* *«Der Mönch tritt über die Schwelle»* címen tanulmánykötetet adott ki. Látja a mai válságot, nem is becsüli le, hirdeti, hogy alapjaiban rendült meg a társadalom, hogy a technika meghódította az embert, hogy a szovjet fennáll és pusztít, hogy mai társadalmi berendezkedésünk igazságtalan és mégsem tartja mindezt fontosnak.

Muckermann a kolostor magányából és magaslatából szemléli a külső világot. Mivel a kolostor életét magasabbrendűnek érzi, mint a mi tülekedő világunkat, fölényesen, sőt sokszor kifejezett lenézéssel beszél a mi dolgainkról. Ez a lenézés azonban nem bántó, mert nem önhittség a forrása, hanem az *«Ewigkeitsmensch»* szilárd meggyőződése a katolikus igazságokban.

Ez a világfelfogás eredetivé teszi

minden sorát. Jó megfigyelő és jó leíró, de sohasem engedi át művészi képességeinek a vezetést. Csak olyan dolgokat ír le, amelyekhez hozzáfűzheti gondolatait. Meggyőződése lendületet ad stílusának, amely itt-ott páthosszá emelkedik. Azok közé a ritka emberek közé tartozik, akik csak megfigyelések útján értesülnek korunk válságáról, önmagukon nem érzik. A válság megoldását is abban találja, amit ő csinál: függesse mindenki az örökkévalóságra a szemét és szinte maguktól megoldódnak majd problémáink.

Muckermann egyedülálló optimizmusával szemben *Karl Jaspers* erősen pesszimista. A *Sammlung Göschen* ezredik számaként jelent meg tanulmánya: *«Die geistige Situation der Zeit»*. A mai válság forrását abban találja, hogy a technika megöli a szellemet, elpusztítja az ember legértékesebb részét, az egyéniséget. Könyvének leg-

szebb fejezetei azok, amelyekben azt bizonyítja be, hogy a mai érvényesülni akaró ember hogyan alkalmazkodik a géphez, hogyan irt ki magából minden egyéni vonást, igazodik a standard-hoz. Jaspers nem a jövőtől fél, már a jelent is teljesen sivárnak, elgépiesítettnek látja, ezért sürgősen akar segíteni. Könyvének utolsó része egy új filozófia körvonalait vázolja, melynek feladata az ember kimentése a technika elnyomása alól: *Existenzphilosophie*.

A mai chaoszt a háború előtti évekbe vetíti vissza az egyik legjobban reklámozott német író: *Max Brod*. Regényének címe: *Stefan Rolt oder das Jahr der Entscheidung*. A főhős a kor három eszmeáramlatának ütközőpontjába kerül. Platonista hittantanára képviseli a vallást, barátja, Anton Liesegang a szocializmust, barátjának anyja a felbomlott család szabad erkölcsét és gyönyörvágját. Amíg csak elvekről van szó, megvédi hittantanárját (ököllel is) szocialista barátjával szemben, de a raffinált és egy kicsit őrült asszony csábításainak nem tud ellenállani.

Fiatal fejjel feleségül akarja venni osztálytársa anyját: bukása után is él benne a vágy a nemesebb élet után. Az asszony azonban nem tud szabadulni komplikált és sötét kötelezettségeitől: a zavar tetőpontra hág, a háború kitör, az asszony rálő férjére, a fiú nem tud szabadulni, szocialista barátja bevonul katonának: és a regény befejeződik. Megoldás nincs.

Max Brod az az emberfajta, amelyik élvezi a válságot. Nem töri a fejét semmiféle kiúton, mert lelki berendezésének a chaosz felel meg legjobban. A modern puhány irodalmi képviselője, ki minden szellemi áramlatot egyformán megért, mindegyikhez egyformán alkalmazkodik, akiből — hogy Jaspers gondolatát alkalmazzuk — a mai válság kiölte az egyéniséget.

Eszttétikai szempontból sem a leg-

sikerültebb alkotás ez a regény. A sok vitatkozás elnyúlik, mint a rétes-tészta. De ezzel még nem szabadult meg az olvasó az elmékedő elemtől. Proust hagyománya, a túlságba vitt pszichologizálás is minduntalan megakasztja a cselekményt abban, hogy valódi regénnyé kerekedjék. Egy szót szól valaki, megtudjuk, milyen hangszúllyal, milyen gesztusok kíséretében, milyen motívumok hatására mondta ki ezt a szót, de arról fogalmunk sincs, hogy például a főhős milyen ember volt. Max Brod jó példa arra, hogy a sok pszichologizálás még nem jó emberábrázolás. *Fábián István*.

Az itt ismertetett könyvek *Pfeiffer Ferdinánd (Zeidler Testvérek)* Nemzeti Könyvkereskedésében kaphatók. IV., Kossuth Lajos-utca 5.

François Mauriac : Le noeud de vipères.

«Isten, vedd tekintetbe, hogy önmagunkat sem értjük meg, hogy nem tudjuk azt, amit akarunk s hogy végtelenül eltávolodtunk attól, amit kívánunk.» Avilai szent Teréz mély szomorúsággal átítatott szavait idézi Mauriac legújabb regényének első oldalán, s ez a gondolat állandó kísérrönk lesz akkor is, ha a *Viperafészek* eltűnik a könyvespole fegyelmezett vonalában. Vannak könyvek, melyek elkápráztatnak vagy megoldhatatlan problémákat hagynak bennünk, izgatnak és nyugtalanítanak, mintha saját életünkről, jövőnk sorsunkról lenne szó s vannak, melyekből megnyugtató tiszta fény árad s megvilágítják a körülöttünk és bennünk levő homályt. Ilyen világító könyv ez a Mauriac-regény is.

A *Viperafészek* egy öreg, hatvan-nyolc éves ügyvéd életének története. Úgy él népes családjával egy Bordeaux melletti kastélyban, mint ellenség, idegen, akit kénytelenek megtűrni, mert hatalmas vagyona és birtoka van. Igaz, hogy az öreg nem is valami

vonzó jelenség: feleségét megveti, mert az szerelem nélkül ment hozzá; gyermekeit idegeneknek tekinti, akik leplezetlen mohósággal várják közeli halálát; viperafészek a szíve, a gyűlölet, megvetés, hitetlenség viperái nyüzsögnek benne. Csak két lényt szeretett: harminc évvel ezelőtt elhalt kis lányát s egy unokaöccsét, aki a háborúban esett el, — a többiekét megveti, mert érzi, hogy gyűlölik őt. Párisba utazik, hogy vagyonát törvénytelen fiára ruházza át s míg távol van, felesége meghal. Az öreg csak a temetésre érkezik meg, összetörve és megszegyenülve. Feleségének ravatala mellett döbben rá elhibázott életére: nem szeretette senki, mert kíméletlen volt mindenkivel, rettegetek szívének viperáitól; ellenségnek, mániákusnak tekintették, mert embertelen közömbösséggel bánt mindenkivel. A temetés után lemond minden vagyonáról, visszavonul kastélyába, ahol negyven éven keresztül élt idegenként feleségé-

vel s megbékélten, kiengesztelődve várja a megszabadító halált. Egy novemberi délelőtt holtan találják meg íróasztalára borulva.

Mauriac érdekes és finom technikával írta meg regényét: az egész történetet maga az öreg írja le és saját vallomásán keresztül ismerjük meg különös lényét és középszerű, apró érdekektől mozgatott családját. Talán nem is az öreg szíve a viperafészek, hiszen minden vétké mellett is nemesebb és szebb célok után vágyódott, de nem tudott áttörni a középszerű keresztények kicsinyes érdekkörén, mely elzárta előle az Istenhez vezető utat.

A modern francia regényírók közül talán Mauriacot ismerik nálunk legjobban; néhány regénye (Sorsok, A méregkeverő, A szerelem sivatagja) magyar fordításban is megjelent, de kevés könyvet tudnék említeni, mely annyira méltón és hűen reprezentálja Mauriacot is és egyúttal a mai francia regényt, mint a *Viperafészek*.

Just Béla.

Apró cikkek.

Móricz Zsigmond félreértései. Móricz Zsigmond mindinkább humoros alakká kezd válni a komolyabb olvasó előtt. A jeles író nemrégiben mint «kulturpolitikus» lépett a porondra (cseh színekkel), hogy bajnoki küzdelmet vívjon a magyar közvéleménnyel. A birok vége persze az lett, hogy a kulturpolitikus alul maradt s kénytelen volt megkövetni a hazafias közönséget. (Toldi bezzeg a csehvel állt ki s nem saját fájával, de, úgylátszik, a jeles író erről még nem értesült, mert még az Elveszett alkotmányánál tart. De valószínűbb, hogy Toldit félreértette.) Móricznak e félreértése megdöbbenést, majd szánalmat, végül elnéző mosolyt keltett a megbocsátásra oly hamar kész közvéleményben.

A jeles író tanult e példán s balul sikerült kultúrmisszióját cserbenhagyva, más szakmára lépett. Elkez-

dett olvasni. Elolvasta János vitézt s egy délutáni lapban megírta, hogy nem nézi meg a darab operai előadását, mert *münaiivitást* lát benne. Mondanunk sem kell, hogy Móricz a János vitézben nem tündérmesét látott. Valami naturalisztikus és vaskos móríci realitást keresett benne s bizonyára nem tetszett neki, hogy János vitéz a francia királylánnyal nem amúgy Turi Dani módjára bánik el. Szóval a János vitézt is félreértette.

Irodalomtörténeti studiumainak e botrány nélkül lefolyt kezdete után a jeles író már nagyobb fába vágta fejszójét: elolvasta Arany: Az elveszett alkotmányát s mint jó gazda, azonnal értékesítette is az olvasás munkáját, amennyiben «Arany írói bátorságát» címen saját folyóiratába írt e «problémáról» «tanulmány»-t. Móricznak ez az írása a maga kitűnő tárgyi félreérté-